

شرح علامه جعفری بر نهج البلاغه؛ پل ارتباطی تاریخ و انسان امروز

استاد حوزه علمیه با بیان اینکه کسانی چون صاحب جواهر در مباحث فقهی به نهج البلاغه استناد دارند، گفت:

استاد حوزه علمیه با بیان اینکه کسانی چون صاحب جواهر در مباحث فقهی به نهج البلاغه استناد دارند، گفت: در دوره معاصر هم آقای منتظری در برخی کتبش دائماً به نهج البلاغه استناد می کند، از جمله در بحث فقهی زکات هم به بحث ولایت فقیه پرداخته است.

طباطبایی یزدی به گزارش ایکنای، حجت الاسلام و المسلمین سیدمحمد طباطبایی یزدی؛ استاد حوزه علمیه، در سلسله نشست های نهج البلاغه که در مرکز میراث علوی برگزار شد به ترجمه و تفسیر علامه جعفری از این کتاب شریف اشاره کرد و گفت: شروح نهج البلاغه زیاد است و برخی تا ۱۵۰ عدد اسم برده اند که برخی زحمت زیادتری برای آن کشیده شده است و برخی مانند شرح میثم بحرانی و قطب روانی به خاطر قدمت، ارزش بیشتری دارند. علامه جعفری از جمله کسانی است که شرح ارزشمندی بر نهج البلاغه نوشته است.

وی با بیان اینکه ایشان در سال ۱۳۰۴ در تبریز دیده به جهان گشود و در سن ۱۵ سالگی به تهران آمد و در محضر آیت الله میرزاهمدی آشتیانی در مدرسه فلسفه، درس منظومه حاج ملاهادی سبزواری را خواند، اظهار کرد: در نجف هم هم درس پدر ما بوده است و از محضر آیت الله ابوالقاسم خویی استفاده کرد؛ اینکه کسی در نجف دنبال تمایلات عرفانی و فلسفی باشد خودش غریب است و اگر کسانی هم اهل علم و معنا بودند باید مخفیانه تلمذ می کردند تا مورد انتقاد قرار نگیرند. در نجف فردی به نام بهاءعلیشاه یزدی بوده است که در کوفه هم خانقاه داشته و با مرحوم سید صاحب عروه مرآوده داشت و در مدرسه سیدکاظم یزدی هم منبر می رفت؛ لذا جالب است صاحب عروه با آن ذوق فقهی با کسی چون علیشاه ارتباط داشته باشد.

طباطبایی یزدی تصریح کرد: ایشان شرح نهج البلاغه را بعد از شرح مثنوی معنوی نوشت؛ شرح ایشان مفصل است تا جایی که انسان ممکن است نپسندد؛ چنان وارد مطالب مختلف شده است که انسان رشته کلام را از دست می دهد؛ زیرا هدف وی تبیین امروزی از نهج البلاغه بود؛ لذا به بحث کمونیست و مارکسیست و نظام اقتصادی اسلام و مناظرات مأمون عباسی و ... پرداخته است که به نظر لازم نبوده است. برخی می گویند، عده ای از شارحان نهج البلاغه را بهانه کرده اند تا سخنان خودشان را بگویند، لذا اگر نام امیرمؤمنان(ع) از شرح ایشان برداشته شود نظم و نسق کلام به هم نمی ریزد.

طباطبایی یزدی با بیان اینکه ایشان ۱۸۵ خطبه را در ۳۷ جلد شرح داده است، ادامه داد: جلد اول در مورد شخصیت امام علی(ع) است؛ استاد صدوقی سها، داماد علامه جعفری گفتند که من به علامه جعفری گفتم که این مطلب در مورد شخصیت حضرت علی(ع) خیلی مطلب خوبی است و جا دارد جدا از شرح نهج البلاغه چاپ شود و نام آن را «علی در آینه علی» بگذارید؛ عبدالله نصری، استاد دانشگاه تهران متخصص در تحقیقات علامه جعفری است که کتابی با عنوان «انسان الهی» نوشته است و به اندیشه های علامه جعفری پرداخته است.

استاد حوزه علمیه اضافه کرد: آقای نصری کتب ۳۷ جلدی علامه را در ده جلد خلاصه و چاپ کرده است؛ از جمله آثار علامه جعفری هم ترجمه خولی از نهج البلاغه است؛ ایشان وقتی متن یک خطبه را آورده است ترجمه شیوا و درستی از آن ارائه کرده است که نشان از تسلط وی بر ادبیات عربی است؛ بنده از دکتر نصری پرسیدم که اگر بخواهید در یک جمله علامه جعفری و شرح او را توصیف کنید چه می گویند؛ ایشان گفت، تفاوت علامه با دیگران در نوع نگاه ایشان به حضرت علی(ع) و توصیف ویژه ایشان است.

نگاه انسان شناسانه به حضرت علی(ع)

وی با بیان اینکه علامه جعفری نگاهی انسان شناسانه در شرح نهج البلاغه دارد و امام علی(ع) را یک شخصیت تاریخی که در مقطعی خاص ظهور کرده است نمی داند، افزود: امام علی(ع) از منظر ایشان مظهر انسان کامل الهی و سخن ایشان سخنی برای تمام اعصار است، نه برای یک دوره خاص. علامه تلاش کرده است تا شخصیت امام علی(ع) را با نیازهای یک جوان امروزی منطبق کند و اینکه چقدر موفق بوده است بحث دیگری است؛ هدف ایشان این بوده است که شرحی بنویسد و جوانان را با روح عرفانی، فلسفی و اخلاقی علی(ع) آشنا کند و توجه ایشان این است که نباید نگاه تک بعدی به نهج البلاغه داشته باشیم، اینکه فقط تربیتی نیست بلکه نگاه فقهی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... دارد.

طباطبایی یزدی، با بیان اینکه علامه تلاش دارد با نگاه به فلسفه غرب و شرق دوره خود، فرمایشات امیرمؤمنان(ع) را منطبق و

مفاهیم جدید علوم انسانی را با متن نهج البلاغه تطبیق دهد، گفت: از نظر ایشان امیرمؤمنان(ع) صرفاً یک انسان کامل نیست، بلکه انسان کامل معنوی است که محبوب انسان‌ها است و جا دارد که ما هم بیشتر در فرمایشات ایشان تعمق و تدبر کنیم. هر شیعه‌ای اگر بخواهد بداند از کجا آمده است و به کجا می‌رود، باید با نهج البلاغه مأنوس باشد یعنی درس زندگی برای ما دارد.

شرح منتظری بر نهج البلاغه

استاد حوزه علمیه همچنین با اشاره به شرح آیت الله منتظری بر نهج البلاغه، با بیان اینکه این کتاب نثری روان و امروزی برای جوانان است، گفت: بنده از محمد مرادی از شاگردان آیت الله منتظری در مورد شرح ایشان پرسیدم، آن هم فارغ از مباحث سیاسی؛ شرح ایشان به زبان فارسی ساده و روان است؛ البته به مفهوم واقعی شرح نیست، بلکه دروسی از نهج البلاغه است. ۶۰۰ جلسه در دروس ایشان از ابتدای انقلاب تا بعد از سال ۱۳۶۵ بوده است و همه فهمی، از ویژگی این دروس است.

وی افزود: آقای مرادی معتقد بود که چون آیت الله منتظری از جهت علمی ذوابعاد بود و شرح منظومه مرحوم سبزواری را داشته و هم فقیه و اصولی و ... بوده است؛ لذا در جای جای نهج البلاغه توضیحات خوبی ارائه کرده است؛ این میثم بحرانی فیلسوف است و در مورد حکمت‌های فلسفی نهج البلاغه خوب حرف زده است، ولی چون فقیه نبوده است در این زمینه اظهارنظر ندارد. نکته دیگر هم اینکه، ایشان شرح مفردات نهج البلاغه را به خوبی بیان کرده است. علاوه بر اینکه نهج البلاغه برای ایشان صرفاً یک کتاب حدیثی از امام معصوم(ع) نیست، با نهج البلاغه زندگی کرده و مأنوس است.

استاد حوزه علمیه با بیان اینکه آیا می‌توان از نهج البلاغه استفاده فقهی کرد؟ اضافه کرد: در سده‌های پنجم تا هفتم چنین استناداتی نداریم، ولی به تدریج بعد از آن استفاده شده است؛ امام صادق(ع) در محضر حاکم عباسی فردی را یمین برائت داد و جاری شد، همان‌جا این فرد به خاطر تهمت به امام معصوم(ع) جانش به هدر رفت، حال این سؤال مطرح است که امروز هم ما می‌توانیم و صاحب‌جواهر با استناد به سخنی از نهج البلاغه این کار را جایز می‌داند؛ البته سخنان امیرمؤمنان(ع) در نهج البلاغه مرسل است و سند ندارد، لذا برخی استناد را جایز نمی‌دانند.

استناد فقهی به نهج البلاغه

طباطبایی یزدی با بیان اینکه آقای منتظری در برخی کتبش دائماً به نهج البلاغه استناد می‌کند، تصریح کرد: در کتاب «مجمع الفوائد» وقتی بحث از مالکیت اعتباری می‌شود به سنت اهل بیت(ع) اشاره و به نهج البلاغه استناد می‌کند؛ در بحث فقهی زکات هم به بحث ولایت فقیه پرداخته است و آنقدر در این زمینه بحث را طولانی کرده است که بحث اصلی به حاشیه رفته است. در «فقه الدوله» هم که فقه سیاست است، باز به مباحث فقهی مرتبط می‌پردازد.

گزارش از علی فرج زاده